

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1884. l.

XXIV. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne Šole“, društvo v podporo slovenskemu ljudskemu šolstvu,

je bil v dan 10. septembra 1884. l.

Na odborovo vabilo zbralo se je v dan 10. septembra t. l. ob 6. uri na večer v sobi „Slov. učiteljskega društva“ okolu 30 učiteljev in 3 učiteljice (gospá Mosova iz Ljubljane, gospica Milekova z Goriškega in gospica Razlagova iz Štajerskega), in se udeleževali občnega zbora „Národne Šole“. Predsednik g. Fel. Stegnar pričnè zborovanje sè sledečim ogovorom:

„Slavna skupščina!

Z današnjim dnevom končavamo 12letno dóbo „Národne Šole“. Nimamo sicer zabeležiti sijajnih uspehov, a odbor ima vendar sladko zavest, da je storil, kar je bilo v njegovi moči z malimi sredstvi, ki so nam bila na razpolaganji. Delovanje „Národne Šole“ je sicer vplivalo na povzdigo mnogih ljudskih šol, kajti sklep računa kaže 119 deležnikov, a vendar je to delovanje jako razdeljeno na posamične učence, kar v pojedinem slučaju ni posebno znatno; gledé na to pa, da je društvo g. g. učiteljem dajalo za malo vložnino obilo dobrega šolskega blagá, se je nauk s tem zeló polajševal, ker zaradi pomanjkanja učnih sredstev ni bilo društvenikom tožiti, ako so bili vedno in za časa skrbni. Tega se je odbor prepričal, ker je dobil več zahvalnih pisem; kjer se pa to ni zgodilo, vé to odbor iz obilih opravil, ki so mu je nakladale nekatere šole, oziroma učitelji, kar jim pa nikakor ne oponašamo, temuč le omenjam iz tega namena, ker hočem s tem konstatovati, da taki člani hvaležno priznavajo korist „Národne Šole“, in to priznavanje spodbada nas k vztrajni delavnosti, ki je — mimogrede rečeno — gotovo jako zamudna in včasih celó utrudljiva. Da bi bil naš slovenski národ mnogobrojnejši in imovitejši, preverjen sem, da bi se društveni delokrog tudi razširil in da bi za povzdigo národne omike pridobil si več kulturhistoričnega pomena. Ko bi vsi gg. tovariši zadostno uvaževali nalogo svojega poklica in namero „Národne Šole“, tedaj bi se tudi društvene razmere izboljšale. Kolikor se je zbiralo društvenikov v šotoru „Národne Šole“, gotovo jih je zadovoljnih, to smelo trdim, in ta zadovoljnost zadostuje tudi odboru, ki ima pri sklepu društvenega leta častno nalogo, da poroča o svojem gospodarenji.

Predno prestopimo na dnevni red današnjega zborovanja, vas vse navzoče presrčno pozdravljam ter se vam zahvaljujem, da ste blagovolili priti k zborovanju.

Ker se g. tajnik zaradi bolehnosti težko udeležuje zborovanja, naj slavni zbor dovoli, da namestu njega jaz poročam o odborovem delovanju v XII. društvenem letu.

Slavnemu zboru se najbolj pojasni naša delavnost, ako pregleda predloženi „Sklep računa“. Iz njega posnamemo, da je število ljudskih šol, ki so bile pravi člani „Národne Šole“, od pretečenega leta narastlo na 42, to je za 8 več mimo lanskega leta. Še večja in važneja razlika pa se kaže v vložnem vplačilu. Prejšnje leto je 34 ljudskih šol vložilo doneskov samo 95 gld., a letos 233 gld. Število učiteljev in njih vlog pa je ostalo blizu jednako, kakor prejšnje leto. Za 1883. l. je bilo učiteljev vknjiženih 67 z vlogo 176 gld., a za 1884. l. 66 z vloženo svôto 180 gld.

Da je statistični spregled olajšan in račun jednostavnejši, smo one doneske v krajcarjih, ki presegajo celotno vsoto forintov, posebej v račun postavili; tako je 15 šol in učiteljev plačalo 7 gld. drobiža.

Za vse vloge od šol 233 gld., od učiteljev 180 gld. in 7 gld. drobiža, vkupe 420 gld., je odbor dajal društvenikom povračila v blagu; vrednost razdanega blagá je 581 gld. 69 kr., to je 138·5%, ali na vsak forint poprečno se je darovalo 38·5 kr. To obrestovanje je nekaj manjše, ako v pošte v jmljemo onih 11 ljudskih šol, ki so brez vsake vloge dobili blagá v dar za 48 gld. 40 kr.

Gledé na razdano blagó je znamenito to, da je tekom 8 let narastlo število pisnih zvezkov od 10 tisoč na 26 tisoč, od 1500 risank na 5100. V jednaki razmeri se je razposlalo tudi družega blagá več mimo prejšnjih let.

Omeniti moram tû še dobrotnikov našega društva. Darovali so:

G. Kalister v Trstu 10 gld., g. Kešè v Begunjah 2 gld., g. dr. vitez Močnik v Gradcu 10 gld., gg. učitelji Radovljiškega okraja 6 gld., sl. hranilnica kranjska 200 gld. G. Grubauer iz Linca je daroval letos „Národní Šoli“ 3828 pisank, za kar mu izrekam tû najtoplejo zahvalo.

S tem sem v glavnih potezah opisal društveno delovanje minulega leta. Opominjam le še gg. tovariše, da ostanejo še za prihodnje zvesti podporniki „Národní Šoli“, da nam bo vedno mogoče izvrševati častno in težavno misijo. V to ime pomozí Bog!

Pri volitvi gg. odbornikov, volijo se per acclamationem stari odborniki. Za 1884/85. l. so tedaj v odboru gg.: Stegnar F., predsednik; Praprotnik A., podpredsednik; Močnik M., tajnik in blagajnik; Borštnik L., Govekar Fr., Podkrajšek H., Praprotnik Fr., Tomšič Iv., Žumer A., odborniki.

Posameznih nasvêtov došlo je čvetero.

G. H. Podkrajšek govoril je o predlogu, da naj odbor „Národne Šole“ začnè izdavatí slovensko knjižnico, tako-le:

„Slavna skupščina! Tovariši mili!

Kakor razvidno iz poročila tajnikovega in blagajnikovega je bilo delovanje „Národne Šole“ tudi v 12. društvenem letu uspešno in blagotvorno. Najtoplejo zahvalo izreči mi je zaradi tega društvenemu predsedniku g. Stegnarju, kakor tudi blagajniku in tajniku g. Močniku. Slava jima!

Ako natanko pregledamo sklep računa za 1883/84. leto, takoj zapazimo, da je društvo tudi to leto izvrševalo le nekaj svoje zadače, to je, le točke a, b, c §. 3. društvenih pravil. Četrta točka istega paragrafa ostala je dosedaj pač le „pium desiderium“ društvenega odbora, in „Národna Šola“ je bila v teku 12 let vedno le — da se poslužim te primere — prodajalnica, v kateri se je dobilo za malo denarja veliko blagá. Res, da je bilo s tem veliko storjenega, zeló pomagano našemu gmotno ne kaj posebno obdarovanemu seljaku, recte njega obitelji — šolski deci; a ko bi se hotela naša „Národna

Šola“, zadovoljiti s tem, nikakor ne bi stavila v svoja pravila točke, ki se glasí: „Društvo daje učiteljem nagrade za dobre spise, slovenskemu ljudskemu šolstvu namenjene, in pospešuje sploh po svojih močéh vse, kar je na prid slovenskemu ljudskemu šolstvu“.

Evo vam vzvišeni namen „Národne Šole“! Po dobrih spisih, koje naj bi spisavalo učiteljstvo, hoče skrbeti za duševni blagor slovenske mladine. Žal, da v teku 12 let nihče ni mislil na izvršitev te točke, še manj pa, da bi bil v istini kaj storiti hotel. Na veliko žalost bodi tù povedano, da manjka pri nas slovenskih učiteljih posebej, kakor pri Slovencih v obče onega podvzetnega, delavnega in požrtvovalnega duha, ki ustvarja v drugih národih toliko koristnega in lepega. Zakaj je bilo mogoče v Hrvatih ustanoviti „Pedagogijsko književno društvo“, ki razpošílja vsako leto toliko koristnih knjig za učitelje in še več poučnih in kratkočasnih za njihovo mladež?

Zakaj zamogó Čehi, ki se imajo enako kakor mi, boriti z nemškim življem, ustvarjati toliko koristnega, da se čudi temu vesoljni svet? Koliko pedagogijskih listov izbaja v Čehih, koliko spisov za mladino izide čez leto dni! Da ne govorim o „Ustředni matici školski“, ki je pravcati uzor požrtvovalnosti Češke za blagor njihove mladeži, kjer učitelji gotovo niso na zadnjem mestu, omenim naj tù le mimogredé, da so pred kratkim zopet Čehi zložili v petih dneh črez 36.000 gld. za popravo njihovega národnega gledališča po prostovoljnih doneskih. Jako dvomim, če bi pri nas v petih dneh istim potom nabrali 4000 gld., kar bi poprečno izračunjeno, le število Slovencev na Kranjskem, v primeri s številom Čehov storiti morali. Omenil sem to, da tako vsaj nekoliko osvedočim, kako malo se pri nas stori za enako važne naprave. „Národní Šoli“ po odbitih 200 gld., ki jih daruje vsako leto sl. hranilnica kranjska, vsak Slovenec na Kranjskem ne daruje niti jedne stotine krajcarja na leto.

V očigled temu velikanskemu napredovanju vseh omikanih národov, v očigled temu da bi se i pri nas Slovencih lahko storilo veliko, ako delujemo složno, v očigled temu rasposlal je odbor „Národne šole“ začetkom velikih počitnic slovenskim učiteljem nekako vabilo, da bi pomagali spisovati slovensko knjižnico za mladino, da tako pomoremo izvrševati društveni namen, da se i mi povzdignemo do one stopinje, na kateri šolstvo drugih národov užé davno stojí. Gospodom je gotovo znan oni oklic, ki ga pa morebiti niso vsi dobili, dovoljujem si ga še enkrat prebrati. Pismo se glasí:

Vaše blagorodjel! Častiti gospod tovariš!

Dolgo časa je užé, kar je odbor „Národne Šole“ sprožil misel, s pomočjo trudoljubivih in delavnih gg. učiteljev po naši slov. domovini uresničiti 4. točko III. §. društvenih pravil, ki slove: „Društvo daje nagrade učiteljem za dobre spise slov. ljudskemu šolstvu namenjene in pospešuje sploh po svojih močéh vse, kar je na prid slovenskemu ljudskemu šolstvu“.

Gotovo je vsak gg. sotrudnikov na šolskem polji popolnem uverjen, kako potrebne so slovenske knjižnice, namenjene naši šolski mladini v pouk in kratek čas; slehernemu je tudi znano, kolikera bi bila tù korist ne le šolski deci, temuč tudi šoli odrasli mladeži.

Potrebo, da ustanovimo slovensko knjižnico, o kateri bomo ponosno rekli, da je naše delo, da naj bode last národa, potrebo to čutimo z vsakim dnevom bolj in bolj.

Pričajo nam to šolske in župljánske knjižnice; knjiga tù izposojena gre iz rok v roke. Ker torej naša mladina kakor tudi odrasli s tolikim veseljem čitajo knjige, čestokrat tudi take, ki visoko presegajo mejo njihove naobraženosti, gotovo trud ne bode zaman, ako združeni segnemo po delu, katero se nam tù ponuja in katerega imamo obilo.

„Národna Šola“ zdaj še pisateljem ne more dajati nagrade; a če se jej posreči po izdavi prve knjižice, kar ravno po uspehih tega oklica namerava, osiguriti si toliko denarnih

sredstev, da bode mogla nadaljevati to svoje podjetje, gotovo bode rada svojo obljubo izpolnovala.

Odbor „Národne Šole“ vabi torej vse gg. slovenske učitelje, da se poprimejo dela in vsak po svojih močéh pripomore, da se izvrši namen!

Za knjižico bodo ugajali najbolj spisi naravoslovnj, zemljepisni, zgodovinski, posebno iz domače povestnice, sploh spisi, ki bi dopolnovali in nadaljevali naša šolska berila. (Take tvarine je dovolj najti v učnem érteži z 19. marca 1879. l., kjer naj bi si jo vsak gg. sotrudnikov poljubno odbral.)

Da si pa odbor „Národne Šole“ zagotovi potrebno število spisov, ki naj bi se potem priobčili v I. zvezku, obrača se do onih gospodov tovarišev, ki hoté sodelovati, da mu objavijo svoje mnenje in eventuelno tudi sporočé, o čem bi hoteli pisati. Treba namreč takoj s početka pregledati tvarino in obseg. — Res da je prošnja velika, s katero je stopil ta pot odbor „Národne Šole“ pred slovensko učiteljstvo; a storil je to dobro vedoč, da mu učitelji slovenski gotovo prihité na pomoč, vsaj gre s prva samo za jedno pisano polo zanimive, poučne tvarine, ki jo vsak učitelj tekom jednega leta, a tudi prej brez velike žrtve prav lahko zmaga. Podajmo si torej roke in moževsko se združimo k blagotvornemu podjetju. Kakor drugi národí, prizadevajmo se i mi, vzgojevati in poučevati nam izročeno mladino naši domovini v korist, národu pa v čast in slavo! „Zrn do zrna pogača!“

V Ljubljani, meseca julija 1884. l.

Za odbor „Národne Šole“:

F. Stegnar,
načelnik.

H. Podkrajšek,
odbornik.

Andr. Žumer,
odbornik.
(Dalje pride.)

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

4. Pridige za vse Nedele skuzi lejtu, katere je iz mnogih jezikov spissal inu naprej nessel Juri Japel, Fajmašter, inu Dehant per S. Kancjanu na Ježci blizu savskega mosta. I. Dejl. V' Lublani . . Kleinmajer. 1794. 8. 387. — II. Dejl. 8. 323. — V latinskem predgovoru kaže čitatelju: Quos in Praefatione Pentateuchi promiseram sermones, hic demum opinione tardius in lucem profero, ut ingenue fatear, satis incultos, et typi erroribus hinc inde scatentes . . češ, malo sem utegníl jih bolje popravljati; vikši pastir me je priganjal, naj mlajši duhovščini pomoček dam v roke; pridige naj so kratke (. . ne dimidium per suprema terrae Principis mandata praefixum horae spatium dictio excedat, quod et lassis aestate agricolis, et frigore torpentibus in hyeme sufficere luculenter perspexi), tù in tam jih vsak po svoje kaj raztegne. Slovenil sem prosto, velikrat le po smislu, iz pisateljev laških, francoskih, nemških, kateri so navadno naznanjeni itd. — Na vzgled bodi razdelitev iz Pridige na II. Nedelo po Finkuštih, od S. Rešniga Telessa:

„Ta Velika Večerja, od katere naš Evangelium govory, nam pred oçy postavi ta vse molitve vrejden Zakrament svetiga Rešniga Telessa, v' katerim družiga ny, kakor Jezus Christus pravi Bog inu človek . . . On se najde tukaj 1. kakor naš Bog inu nar vikši Gospod inu Sodnik; my ga móremo tédaj z' vso ponižnostjo častiti inu moliti. Perva naša dolžnost. On je tukaj 2. kakor naš Izveličar inu Odrešenik; my se móremo tédaj